

HOFJESKRANT

Nieuwsbrief van de Stichting Landelijk Hofjesberaad

nummer 43, voorjaar 2019

**NIEUWE DEELNEMER:
ASYL VOOR OUDE EN
GEBREKKIGE ZEELIEDEN,
BRIELLE**

**REPORTAGE:
DE KNARRENHOF**

Verder in dit nummer: Van de Voorzitter • Verslag Najaarsbijeenkomst • Verslag Huismeestersbijeenkomst • Hofjesnieuws • Reportage: 'Hofje voor hofje verspreiden we ons door het land': de Knarrenhofbeweging

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

LANDELIJK

HOFJESBERAAD

LANDELIJK HOFJESBERAAD

De Stichting Landelijk Hofjesberaad is bedacht op 8 april 1997 en daadwerkelijk opgericht op 4 juni 1997.

BESTUURSSAMENSTELLING:

H. van Eesteren, voorzitter (070-350 63 48)
J. H. Willeminck, penningmeester (023-528 84 36)
Mw M.P.C. Gielink, secretaris (070-383 16 70)
Mw J.B. Baars-Goettsch, lid (035-887 77 93)
C.N.L.M. Regout, lid (035-543 17 32)

HOFJESKRANT

De Hofjeskrant is voor geïnteresseerden op aanvraag beschikbaar. Bestuursleden van de aangesloten hofjes krijgen de krant automatisch op hun huisadres. Op de website van het LHB is de Hofjeskrant ook te downloaden en/of te lezen.

SECRETARIAAT

STICHTING LANDELIJK HOFJESBERAAD

Vooruitgangstraat 167, 2032 RK Haarlem
Contactpersoon: Joke Slootheer
Het secretariaat is te bereiken ma-, di-, wo- en donderdag van 09.00 - 15.00 uur op 023 - 5400644
of via info@hofjesberaad.nl
www.hofjesberaad.nl

AANMELDING NIEUWE DEELNEMERS

Voor meer informatie over het Landelijk Hofjesberaad en/of de mogelijkheden voor aansluiting bij het beraad kunt u zich richten tot Joke Slootheer (secretariaat).

Natuurlijk zijn wij ook zeer geïnteresseerd in uw reactie op de Hofjeskrant. Belt of mailt u gerust, ook als u een actieve bijdrage wilt leveren aan het werk van de stichting.

ADVERTEREN IN DE HOFJESKRANT?

Neem dan contact op met het secretariaat
info@hofjesberaad.nl

COLOFON

Uitgave van het Landelijk Hofjesberaad.
Verschijnt tweemaal per jaar: voorjaar en najaar
ISSN: 1872-5619

Redactie: Henk Looijesteijn
Vormgeving: Tekst in Vorm, Joke Slootheer
Foto's: Huib van Eesteren, Leendert Klok, Henk Looijesteijn, Hanneke Naaktgeboren, Kees Reniers, Stichting Knarrenhof, Piet Verhoeven en Jan Willeminck
Druk: Paswerk Grafisch, Cruquius

VOORJAARSBIJENKOMST IN BREDA

Op 13 april a.s. zal het Landelijk Hofjesberaad te gast zijn bij het Begijnhof in Breda. U bent vanaf 10.00 uur van harte welkom in de Waalse Kerk, Catharinastraat 83 in Breda. 's Middags zal er een bezoek worden gebracht aan het nabijgelegen Begijnhof met aansluitend een stadswandeling, gevolgd door een afsluitende borrel in de Waalse Kerk. De Waalse kerk ligt op ongeveer 10 minuten lopen van het station Breda. Het dichtstbijzijnde parkeerterrein is 'Beyerd Vlaszak' aan de Vlaszak.

Ontvangst in Marsum.

VAN DE VOORZITTER

Als ik dit stukje schrijf is het een prachtige voorjaarsdag in februari. Een goed moment om een inleidende tekst te schrijven voor de voorjaarsuitgave van de *Hofjeskrant*.

Graag kijk ik nog even terug op de fantastische ontvangst op zaterdag 3 november in het prachtige Poptaslot en het naastgelegen hofje in Marsum. We mogen trots zijn op het cultureel erfgoed dat deel uitmaakt van onze Stichting, en dat door ons allen met zoveel toewijding in stand wordt gehouden.

Bij de voorjaarsvergadering bezoeken we weer zo'n prachtig cultureel erfgoed, het Begijnhof te Breda. Er zal onder meer aandacht zijn voor de eeuwenoude band van deze stad met de Oranjes. Exclusief voor ons zullen enige historische documenten worden getoond van de eveneens langdurige band van het Begijnhof met de familie Oranje-Nassau.

Tijdens het ochtendprogramma zal Thomas van den Berg, beleidsmedewerker bij de directie Erfgoed en Kunsten van het Ministerie van OC&W een inleiding geven over 'Verduurzaming van monumenten. Kansen voor hofjes'. De heer Van den Berg coördineert de inbreng voor de sectorale routekaart verduurzaming monumenten in het klimaatakkoord.

Onze huurders worden evenals alle

Nederlanders getroffen door de exceptionele stijging van de energieprijzen. De regering stelt dat deze stijging wordt gecompenseerd door een lagere inkomstenbelasting, maar veel van onze huurders profiteren daar veel minder van dan werkenden. Als verhuurder kunnen wij daar op korte termijn weinig aan doen, behoudens wat energiebesparingsadviezen en een zo goedkoop mogelijke energieleverancier zoeken.

Het voornemen was om tijdens de Najaarsvergadering het eerste exemplaar van deel 5 van de Hofjesreeks te presenteren met als onderwerp de 'Ontwikkeling van hofjes in Nederland tot 1600'. Door tijdgebrek van de auteur, mediëvist en emeritus-hoogleraar aan de RU Groningen, Prof. Dr. D.E.H. de Boer, is de presentatie van deel 5 uitgesteld tot de voorjaarsvergadering 2020.

Na de succesvolle themadag bij het hof De Armen de Poth wordt door het Meermanshof in Leiden een tweede themadag voorbereid over het onderwerp duurzaamheid. U zult hier te zijner tijd een uitnodiging voor ontvangen.

Op initiatief van Lucas Boreel [hof-

je Staats en Noblet] en Diederick van den Wall Bake [Armen de Poth] is een groepsapp aangemaakt onder de naam Regent 3.0. De groepsapp is bedoeld om deelnemers in de gelegenheid te stellen elkaar snel te kunnen bereiken met vragen en antwoorden over onderwerpen die spelen in hun hofje. U kunt zich voor deze groepsapp aanmelden via Joke Slootheer.

Aan onze oproep om extra Hofjeskranten te bestellen is beperkt gehoor gegeven. Er zijn in totaal 225 kranten extra besteld, hetgeen ons wat tegenvalt.

Wij zien uit naar de voorjaarsvergadering op zaterdag 13 april in Breda en hopen wederom op een grote opkomst.

Huib van Eesteren

In afwachting van de opening in de Pontianuskerk.

VERSLAG NAJAARSBIJEENKOMST

Op zaterdag 3 november 2018 toog het Landelijk Hofjesberaad naar het Friese Marsum, waar het Poptagasthuis en het bijbehorende landgoed met de Heringastate staan.

Het was de vierde keer dat het LHB te gast was bij dit bijzondere Friese hofje, deze keer in verband met het feit dat de nabijgelegen stad Leeuwarden dit jaar Culturele Hoofdstad van Europa was. De opkomst was weer zeer aanzienlijk, met

95 vertegenwoordigers van 38 aangesloten hofjes. Het bestuur van de nieuwste deelnemer aan het Hofjesberaad maakte een opvallende entree: mevrouw Klok, echtgenote van de vertegenwoordiger van het Asyl voor Oude en Gebrekkige Zeelieden te Brielle, droeg de fraaie klederdracht van

het eiland Voorne. Het paste naadloos in de sfeervolle ambiance van de historische Heringastate, waar de ontvangst plaats vond, en de uitstekende lunch.

De bijeenkomst zelf vond plaats in de Pontianuskerk, de historische kerk van het dorp waar het Poptagasthuis ook nadruk-

Mevrouw Klok.

Glas-in-lood ter herdenking van het 250-jarig bestaan.

Entree Popta Slot.

Huib van Eesteren, voorzitter LHB.

Jan Willemink, penningmeester LHB.

Yme Kuiper.

kelijk aanwezig is middels de monumentale grafsteen van stichter Henricus Popta (1635-1712) en de voogdenbank, waarin de voogden van het gasthuis – tot nu toe zijn er in totaal 60 voogden geweest – in bijzondere gevallen plaats nemen. Het gebeente van Popta is er in 1975 bijgezet in de grafkelder van de Eysinga's, bezitters van Heringastate vóór Popta.

Germain Sandberg van Oudshoorn heette de aanwezigen namens zijn medevoogden welkom, waarna het woord werd gegeven aan de historicus Yme Kuiper, emeritus hoogleraar verbonden aan de Universiteit van Groningen, die een onderhoudende lezing hield over hofjes in Leeuwarden en omgeving. Kuiper houdt zich veel bezig met historische buitenplaat-

sen, en komt met zijn studenten regelmatig naar het bijzonder ensemble van buitenplaats, gasthuis en kerk te Marsum. In zijn lezing ging hij vooral in op de dwarsverbanden tussen de Leeuwardense hofjes, waarvan een aantal Popta kan hebben geïnspireerd tot zijn stichting, in het bijzonder het Boshuisengasthuis, dat qua opzet wel wat weg heeft van het Marsumse gasthuis. Aan de orde kwamen verder het voormalige en helaas verdwenen Ayttagodshuis in Swichum, het Gabbemagasthuis en het Marcelis Govertsgasthuis. Al deze gasthuizen hadden gemeen dat ze werden gesticht door personen die behoorden tot de elite van Leeuwarden.

Na de lezing was het tijd voor de vergadering, waarbij de begroting voor 2019

werd behandeld en goedgekeurd, en die verder vooral in het teken stond van het toekomstig erfgoedbeleid, in het bijzonder de verduurzaming van monumentale gebouwen. Het bestuur is daar druk mee bezig, al blijkt uit hun werk dat veel onduidelijk is over nieuwe wetten en het bestuur acht het daarom onnodig te hard van stapel te lopen. Individuele deelnemers zijn zelf al bezig, zoals het Leidse hofje Meermansburg, dat met subsidie van de provincie Zuid-Holland en de gemeente Leiden een dertigtal woningen gaat isoleren waarin voortaan ook niet meer op gas zal worden gekookt. Daarnaast kwamen ook de Hofjesreeks ter sprake – het vierde deel is al bijna uitverkocht, en een vijfde deel is in de maak – en de *Hofjeskrant*, die

Volle kerk. De voogden zitten in de Voogdenbank zoals bij alle speciale gelegenheden.

Een gedeelte van de deelnemers voor het Anthony Gasthuys.

voortaan voor een klein extra bedrag ook naar de bewoners van de hofjes kan worden gestuurd.

Tijdens de rondvraag werd nog een aantal andere punten aangestipt, zoals het bezoek van vertegenwoordigers van de National Almshouse Association uit

Engeland in het voorjaar van 2018 en de enquête die namens de Japanse architect Shuhei Nemoto is rondgestuurd. Diederick van de Wall Bake bracht de bestuurdersbrainstorm in Armen de Poth op 23 juni 2018 in herinnering (zie voor een verslag *Hofjeskrant* nummer 42 (najaar

2018), bladzijde 10), waarin een aantal punten van zorg was benoemd, zoals bijvoorbeeld de werving van nieuwe regenten, het idee arbeidsvoorwaarden voor huismeesters op elkaar af te stemmen en wat dies meer zij. Het LHB-bestuur gaat het verslag nog bespreken en komt er op terug. De vergadering werd tenslotte afgesloten met een hartelijke dankzegging aan het Poptagasthuis en beheerder Bert Prins voor de goede zorgen. Het Poptagasthuis beschikt al over een exemplaar van het roemruchte LHB-steentje, en kreeg in plaats daarvan ruim honderd bloembollen aangeboden voor in de fraaie tuin van Heringastate.

Via het hofje, waar Bert Prins nog het een en ander vertelde, liep het gezelschap naar het slot voor de lunch: daarna was het tijd voor een wandeling door het monumentale hart van Leeuwarden, waarbij het weliswaar fris was, maar goed weer. Daarbij werd onder andere ook het inmiddels bekende Boshuisengasthuis aangedaan. De dag werd ten slotte afgesloten met een borrel in Paleis-Hotel het Stadhouderslijk Hof. De notulen van de Najaarsvergadering zijn de deelnemers inmiddels toegestuurd. Meer foto's van de bijeenkomst vindt u op www.hofjesberaad.nl.

De twee poortjes van het Boshuisengasthuis.

VERSLAG HUISMEESTERSBIJEENKOMST

Op donderdag 11 oktober 2018 vond de jaarlijkse huismeesterbijeenkomst plaats, waarvoor andermaal genereus gastvrijheid werd verleend door de monumentale Sint-Pietershof in Hoorn. 27 huismeesters, van wie sommige met 'aanhang', gaven acte de présence; een heel goede opkomst derhalve.

Regent-voorzitter Hans Regter heette iedereen welkom en vertelde in vogelvlucht over de lange historie van dit bijzondere hof, gebouwd en uitgebreid op de plaats van een in 1572 genaast kruisherenklooster, dat sedertdien in handen is van de gemeente Hoorn. Vooral kwam de periode vanaf ongeveer 1960 aan de orde, toen met beperkte middelen grootscheepse restauraties en herinrichtingen ter hand werden genomen.

En het resultaat mag er zijn. Daarvan konden de genodigden zich overtuigen tijdens een uitvoerige rondleiding in drie groepen door de drie verschillende hoven waaruit de Sint-Pietershof is samengesteld. Ook de 18de-eeuwse regentenkamer met goudleerbehang en fraai beschilderd plafond, de 17de-eeuwse, schilderachtige galerijen langs sommige van de ruim 40 huisjes, de fraaie tuinen en wat dies meer zij brachten de geïnteresseerde bezoekers zeer onder de indruk.

Hierna werd met een korte inleiding door ondergetekende het thema van de dag aangesneden: veiligheid. Eerst lieten twee bewoners weten wat zij daaronder verstaan en ervaren hebben. Daarna werd het gezelschap verdeeld in vijf groepen die, terwijl zij zich tegoed deden aan een uitstekende lunch, vervolgens elk verslag deden van de veiligheidsaspecten en –tips

Clemens spreekt de huismeesters toe.

die zoal ter tafel kwamen en uitgewisseld werden. De belangrijkste vraagstukken betroffen brandveiligheid en het afweren van ongewenst bezoek; daarnaast kwam er nog een verscheidenheid van andere zaken aan de orde, zoals drempels en kasseien als struikelblokken, het belang van een goed contact tussen bestuur en bewoners en het bevorderen van de samenhang tussen de bewoners. Een samenvatting van de punten die aan de orde kwamen is aan alle huismeesters toegestuurd en is binnenkort ook te vinden op de LHB-website.

De prima weersomstandigheden nodigen daarna uit tot een stadsrondleiding onder leiding van stadsgidsen langs de vele bezienswaardigheden die deze (in vroeger

eeuwen zo belangrijke) haven- en handelsstad te bieden heeft. De dag werd afgesloten met een geanimeerde borrel in de ontvangstruimte van de Sint-Pietershof. Daarbij een welgemeend woord van dank aan regenten en huismeester Rob van Donselaar voor het zeer plezierige en goed georganiseerde onthaal. Hier kon bij uitstek het nuttige met het aangename verenigd worden.

In 2019 zal de Huismeestersdag plaatsvinden op donderdag 10 oktober in wéér zo'n mooie locatie: het Poptagasthuis te Marsum in Friesland. Suggesties voor het dagthema zijn welkom!

Clemens Regout

Bordesfoto van de deelnemers.

Jaap Bod van De Armen de Poth en Rob van Donselaar.

ASYL VOOR OUDE EN GEBREKKIGE ZEELIEDEN, BRIELLE

Naar aanleiding van het artikel van Henk Looijesteijn op www.geschiedenisvanzuidholland.nl over het Asyl voor Oude en Gebrekkige Zeelieden te Brielle zocht LHB-voorzitter Huib van Eesteren contact met het bestuur van dit bijzondere hofje, ook wel bekend als het Zeemansasyl. Dat besloot toe te treden tot het Landelijk Hofjesberaad, en de voorzitter van het regentencollege was op 3 november 2018 met zijn echtgenote voor het eerst aanwezig op een LHB-bijeenkomst.

Vooraanzicht van het hofje met de Nederlandse 'Lady Liberty' (zie ook de foto rechts) met in haar handen de Nederlandse vlag en wijzend naar de zee als bron van vrijheid.

Het Asyl is een betrekkelijk jong hofje, gesticht als nationaal monument in de jaren 1872-1875 naar het ontwerp van de toentertijd zeer bekende Amsterdamse bouwmeester Cornelis Outshoorn (1810-1875). De aanleiding was het derde eeuwfeest van de inneming van Den Briel op 1 april 1572, wat destijds werd gezien als het begin van de Nederlandse onafhankelijkheid. Men wilde een monument voor de Nederlandse vrijheidsstrijd plaatsen in Brielle, dat uiteindelijk de vorm aannam van enerzijds een standbeeld, en anderzijds een hofje dat rond het beeld zou worden gebouwd. Dat

hofje zou voor bejaarde zeelieden en hun eventuele echtgenotes worden bestemd. Zij zouden de voordelen van een hofje genieten – vrije woning en een financiële toelage – en het gebouw zou er ook als een hofje komen uit te zien, in een U-vorm rond het beeld.

Helaas bleken ondanks alle aanvankelijke geestdrift de fondsen schromelijk ontoereikend. Alleen het middengebouw met de directeurswoning en de regentenkamer kon worden gebouwd, toen was het geld op. Uiteindelijk werd de bouw van de noordvleugel alleen mogelijk door een zeer gulle gift van de bekende

'Stichter' Alexander Ver Huell.

kunstenaar Alexander Ver Huell (1822-1897), die maar liefst 50.000 gulden aan de Brielse stichting schonk. De dankbare Briellenaren verwerkten tal van verwijzingen naar de gulle gever in het nieuwe gebouw. Voor de zuidvleugel was echter geen geld meer over, en die is uiteindelijk ook nooit gebouwd, zodat het hofje nu een L-vorm heeft en een open karakter heeft behouden.

Uiterlijk is er de afgelopen anderhalve eeuw weinig veranderd, maar van binnen worden de tamelijk ruime 14 huisjes sinds 2011, als er een woning leeg komt, geleidelijk aan gemoderniseerd: dan wordt een badkamer geïnstalleerd op de bovenverdieping en een nieuwe keuken geplaatst. Naast het Asyl zelf verhuurt de Stichting ook een viertal historische huisjes op het Heultje, die in de jaren zestig van de ondergang zijn gered.

Het hofje werd van meet af aan bestuurd

Uitzicht op Brielle.

door binnenregenten uit Brielle en buitenregenten van buiten de stad: de verdeling bestaat nog steeds, maar de huidige regenten komen nu allen uit Brielle en directe omgeving. Tot 1947 bleef het Asyl gereserveerd voor zeelieden, in het bijzonder gepensioneerde marinemensen: daarna kwamen alle bejaarde inwoners van Brielle in aanmerking, en tegenwoordig wonen er

mensen van alle leeftijden. Het hofje geniet ANBI-status.

Wie meer wil weten over de bijzondere ontstaansgeschiedenis van het hofje kan dat op het volgende webadres lezen: <https://www.geschiedenisvanzuidholland.nl/verhalen/een-zuid-hollands-hofje-als-vrijheidsmonument>.

De huizen aan het Heultje, in vervallen en in gerestaureerde toestand.

HOFJESNIEUWS

HAARLEMSE REGENTEN OP BEZOEK IN AMSTERDAM

Haarlemse regenten in het Amsterdamse Deutzenhofje.

Het bestuur van de Stichting Haarlemse hofjes organiseert één keer in de twee jaar een bezoek aan hofjes in een andere stad. Nadat de Haarlemmers in 2016 Alkmaar bezochten, onder deskundige begeleiding van Piet Verhoeven van het Wildemanhofje, was het dit jaar op 22 september de beurt aan Amsterdam. Samen met erevoorzitter Daan van den Briel en bestuurssecretaris Pim Hurdeman had Jan Willeminck van het hofje In den Groene Tuyn voor 22 Haarlemse regenten een wandeling georganiseerd langs 14 hofjes in de Jordaan.

Het streven was erop gericht regentenkamers te bezoeken, welke gewoonlijk niet worden opengesteld, en dat is gelukt. Achtereenvolgens werden het

Raepenhofje/Bosshofje, de Constantia Woningen, het Suyckerhoffhofje, de Zeven Keurvorstenhof, Regenboogs-Liefdehof (daar werd slechts aan voorbijgelopen), het Claes Claeshofje, het St. Andrieshofje, het Rijpenhofje, het Rozenhofje, het Venetiahofje, het hofje van de Weduwe Roosen (ook daar alleen voorbijgelopen), het Grillshofje en het Deutzenhofje aangedaan. Halverwege de wandeling werd in de regentenkamer van het Rijpenhofje de door een bewoonster klaargemaakte lunch genoten.

De Haarlemse regenten kregen zo anders moeilijk toegankelijke prachtige panden en regentenkamers te bewonderen. Het was een zeer geslaagde dag.

Ontvangst in het Rijpenhofje.

LEIDSE HOFJESPOSTZEGELS

Leidenaar en postzegelverzamelaar Frans Hemelop ontwerpt al jaren bijzondere postzegels, en werkt sinds 2017 onder andere aan een reeks van postzegels gewijd aan tien verschillende Leidse hofjes. In de reeks zijn inmiddels vier zegels verschenen, in een beperkte oplage, waarop staan afgebeeld het Sint Anna Aalmoeshuishofje, het Klein Sionshofje, het Jean Pesijnshofje en het Eva van Hoogeveenhofje. De laatste twee kwamen uit op 17 september en 18 december 2018. De vijfde zegel zal uitkomen in april 2019, en de hele reeks zal compleet zijn in 2020.

Elk vel bevat tien postzegels en voor de uitgifte wordt ook steeds een fraaie gelegenheidsenvelop ontworpen, voorzien van een speciaal stempel en afbeeldingen die naar een bijzonder kenmerk van het desbetreffend hofje verwijzen. Op die voor het Jean Pesijnshofje staat onder andere 'Lilium inter spinas' ('lelie te midden van doornen'), het teken van de Waalse kerk waartoe hofjesstichters Jean Pesijn (1612-1666) en Marie de Lannoy (1619-1681) behoorden. Daarnaast is ook de originele regentenkamer afgebeeld, met de stichtersportretten die ook voor de zegel zelf zijn gebruikt. Op de zegel voor het hofje van Eva van Hoogeveen (1594-1652) staat ook het portret van de stichteres, terwijl op de bijbehorende envelop de kenmerkende waterpomp met daarop het lam uit haar wapenschild staan afgebeeld.

De zegels zijn frankeergeldig tot en met 20 gram; daarboven, tot en met 50 gram moet men er twee plakken, enzovoort. Omdat de waarde aangeduid wordt met een '1' behouden ze hun frankeerwaarde ook na verhoging van de tarieven door PostNL. Meer informatie over deze fraaie persoonlijke postzegels kunt u vinden op: <https://hemelop.nl>.

TIEN JAAR HAARLEMSE HOFJESKRANT

Het bestuur van de Stichting Haarlemse Hofjes, de burgemeester en Willem Brand met het tegeltableau. Van links naar rechts, voorzitter Lieuwe Zoodsma, secretaris Pim Huurdeman, bestuurslid Gonda Koster, burgemeester Wienen, penningmeester Jan Willeminck, bestuurslid Nathalie Bienfait en Willem Brand, 'Mister Hofjeskrant'. Foto: Kees Reniers.

De *Haarlemse Hofjeskrant* is al tien jaar een begrip in de Haarlemse hofjeswereld, niet in de laatste plaats dankzij de grote inzet van de hoofdredacteur van het blad, journalist Willem Brand. Op 12 oktober 2018 werden Willem en zijn krant in een volle Janskerk, het fraaie historische onderkomen van het Noord-Hollands Archief, in het zonnetje gezet, met zang, dichtkunst, een onderhoudende lezing en min of meer plechtige toespraken. Hoewel zwaar beveiligd vanwege bedreigingen tegen zijn persoon, liet burgemeester Jos Wienen zich niet weerhouden om persoonlijk het jubileum van de *Haarlemse Hofjeskrant* bij te wonen.

Wat begon als een initiatief van Willem zelf, ontwikkelde zich in de loop der jaren tot een hoeksteen van de Haarlemse hofjes. Vanaf mei 2011 werd de krant ondergebracht in een stichting, waarvan het bestuur tegenwoordig wordt gevormd door Willem Brand (voorzitter), Jan Willeminck van In den Groene Tuyn (penningmeester) en Gonda Koster (secretaris) van het Hofje van Willem van Heijthuisen. De stichting geniet ANBI-status en kan daardoor ook schenkingen ontvangen. Met hulp van sponsors en door de tomeloze inzet van Willem konden in de loop der jaren 35 afleveringen het licht zien. Hopelijk komen er nog veel meer bij, aldus dagvoorzitter Jan Willeminck.

Nadat het Trio Bijlsma²Hooglugt het Haarlemlied ten gehore had gebracht, was het woord aan de Alkmaarse regent en erfgoeddeskundige Piet Verhoeven, die in zijn voordracht 'De duurzame erfenis van weldoeners' over zijn hofjesverleden sprak. Veelvuldig betrokken bij restauraties, waaronder die van het Wildemanhofje in Alkmaar, is hij sinds 2014 ook regent van dat hofje. Op grond van zijn grote kennis van de Nederlandse hofjeswereld wees hij een aantal gemeenschappelijke bedreigingen aan: een onder druk staande continuïteit van de hofjes, onder andere doordat woningbouwcorporaties monumentale hofjes afstoten en verkopen op de vrije markt, het massatoerisme dat zo opdringerig kan zijn dat hofjes de poorten sluiten voor bezoek, en de moeizame strijd om historische hofjes energiezuiniger en duurzamer te maken. Daartegenover stelde hij als sterke punten dat het hofje 'een sterk merk' is, geliefd bij veel erfgoedliefhebbers, en dat regenten naar zijn mening veelal jong van geest zijn en oog hebben voor de bedreigingen. Ten slotte sprak hij de hoop uit dat nieuwe weldoeners zullen opstaan voor wie de nog altijd grote vraag naar hofjeswoningen aanleiding zal zijn nieuwe hofjes te stichten.

Na Piets voordracht bracht het Trio Bijlsma²Hooglugt het speciaal voor deze gelegenheid door Michaela Bijlsma ge-

componeerde Hofjeslied ten gehore, waarbij alle 23 Haarlemse hofjes in 14 coupletten de revue passeerden. Deze formidabele prestatie werd gevolgd door een lofzang op 'Mister Hofjeskrant' Willem Brand, geschreven en voorgedragen door stadsdichter Willemien Spook. Daarna was het woord aan de voorzitter van de Stichting Haarlemse Hofjes, Lieuwe Zoodsma van het Luthers Hofje, aan wie de taak toeviel om een cadeau ter ere van de tienjarige *Haarlemse Hofjeskrant* aan te bieden aan burgemeester Jos Wienen. Dat cadeau is een tegeltableau, dat een denkbeeldig Haarlems hofje laat zien dat wel wat weg heeft van het Hofje van Oorschot, en dat elementen heeft ontleend aan bijna alle Haarlemse hofjes. Het is gemaakt door tegeltableaumakers Bea Peters en Chiel Kleipool van '1000 Graden' in de Jansstraat, en is inmiddels geplaatst in de kinderspeelplaats bij de Witte Herenstraat. Burgemeester Wienen dankte uiteraard hartelijk voor het cadeau aan de stad, met een gloedvol betoog over het belang van de hofjes en de *Hofjeskrant* voor de gemeenschapszin van de Haarlemmers. Dagvoorzitter Jan Willeminck sprak de hoop uit dat de hofjesbestuurders en de stadsbestuurders in het vervolg regelmatig contact zullen hebben, gezien de uitdaging de historische gebouwen te verduurzamen maar ook doordat de hofjes een grote belangstelling genieten van woningzoekenden. Nadien spraken Iesje Vermeulen, oud-voorzitter van de Stichting Haarlemse Hofjes, en Job Thöne van het Hofje van Bakenes nog hun waardering uit voor de niet aflatende jarenlange inzet van Willem Brand, die uiteraard ook ruimschoots van cadeaus werd voorzien. Met een feestelijke en levendige borrel in het archiefcafé werd dit bijzondere jubileum afgesloten.

Nummer 36 van de *Haarlemse Hofjeskrant* staat uitgebreid stil bij het tienjarig bestaan. De tekst van het Hofjeslied is daar ook te vinden. De Haarlemse Hofjeskrant is online te vinden: <http://www.haarlemse-hofjeskrant.nl/>.

DEN HAAG: AFSCHEID KEES WAGENAAR

Op 30 november 2018 nam Kees Wagenaar afscheid als bestuurssecretaris van het Hofje van Nieuwkoop in Den Haag. Zijn afscheidsreceptie vond plaats in 't Speelhuys (het Regentenhuis) van het hofje, onder grote belangstelling van bewoners, mederegenten en relaties. Kees zette zich jarenlang met grote passie in en was overal te vinden waar de belangen van het hofje speelden. Zijn inzet en creativiteit, maar vooral het enthousiasme waarop hij aan de functie vorm gaf zijn niet snel te evenaren.

In zijn afscheidsrede vertelde Kees hoe hij zijn goede vriend, de legendarische bestuurssecretaris Max Danser, opvolgde en het bestuur inrolde zonder echt te weten waar hij aan begon. De liefde voor historie was zijn drijfveer. Kees stelde zich zo voor dat stichter Johan de Bruijn van Buitenwech, die rond 1650 tegenover Johan Maurits van het Mauritshuis woonde, daar diens vriend de architect Pieter Post leerde kennen. Zou zo niet de opdracht tot ontwerp en bouw van het hofje bij Post terecht kunnen zijn gekomen? Het publiek genoot zichtbaar van deze en andere anekdotes die een prachtig beeld schetsten van het werk van een hofjesregent.

Kees sprak zijn dank uit tegenover zijn medebestuurleden en de beheerdersechtparen die hem bijstonden, en hij dankte vooral zijn vrouw Annelies, die hem on-

Kees krijgt van Cyrille zijn reversspeld. Annelies kijkt toe.

der andere geregeld schijnbaar moeiteloos door de digitale doolhoven van de huidige communicatie loodste.

Cyrille Berger, voorzitter van het bestuur, sprak haar dank uit voor Kees' grote inzet en overhandigde hem de reversspeld voor 'Regent Honorair'. Deze traditie werd onlangs ingesteld voor mensen die een belangrijke bijdrage aan het Hofje hebben geleverd. Zoals Cyrille het omschreef: 'Kees is vanaf heden aan het Hofje van Nieuwkoop verbonden als ambassadeur,

een andere functie maar zeker niet onbelangrijk.'

Kees heeft zelf voor een opvolger gezorgd in de persoon van Patrick Thio, bestuurssecretaris en bedrijfsjurist bij een branchevereniging. Hij gaat nu van zijn welverdiende rust genieten, maar blijft vanaf de zijlijn even betrokken en geïnteresseerd als voorheen, in het vervolg dus als ambassadeur van het Hofje van Nieuwkoop.

Patrick Thio

SCHRIJFSTER MARJAN BERK GELUKKIGE HOFJESBEWOONSTER

In de *Volkskrant* van vrijdag 22 februari 2019 werd schrijfster en columniste Marjan Berk (1932) door Marjon Bolwijn geïnterviewd over hoe zij haar oude dag ervaart. Vroeger leek het haar verschrikkelijk, en haar ouderdomsklachten waren één van de redenen om naar een andere Amsterdamse woning om te zien. Sinds 2016 woont ze in het Occohofje in Amsterdam, hoewel ze haar schrijfwerk nog altijd doet in haar huis in het Overijsselse Kalenberg. Het leven in het Occohofje bevalt haar opperbest, omdat het hofje mogelijk maakt als oude vrouw op een waardige manier te leven. Ze ziet het hofje als de woonvorm van de toekomst: 'Mondiaal zijn 50-plusvrouwen de grootste groep die alleen leeft. Ze zijn geëmancipeerd en zelfstandig, en laten zich niet betuttelen in een instelling.' Ze ervaart de zelfstandigheid in het hofje, met

hulp van de huismeester en haar kinderen, als riant, waardeert de veilige beslotenheid en de aanwezigheid van leeftijdgenoten. De geringe ruimte ervaart ze niet als beperkend: 'Mijn twee kamers zijn voldoende. Een mens heeft weinig nodig. Vrijheid zit niet in hoeveel fysieke ruimte je hebt, maar in hoe je het in je hoofd redt.'

Ze vindt het ook belangrijk dat je je niet laat bedrukken door alles wat je niet meer kunt. 'Om het leuk te hebben voed ik mijzelf. Ik lees vier kranten, boeken, luister naar muziek, zorg voor contact met mensen met wie ik kan praten, en blijf doorwerken.' Haar hofjesleven heeft haar ook nieuwe ideeën opgeleverd, zoals de theatervoorstelling 'Geniet ervan', een 'absurdistisch theateruurtje voor bejaarden'. Daarnaast is ze ook onder de indruk geraakt van de stichteres van het Occohofje, Cornelia Elisabeth Occo: 'Ze was finan-

cieel onafhankelijk en wilde niet trouwen. Dat was bijzonder in die tijd. Om 'maagden en weduwen' ook hun zelfstandigheid te gunnen, liet ze na haar dood in 1758 dit hofje bouwen. De eigenwijze Cornelia had het toen al goed begrepen'. Inmiddels werkt ze ook aan een boek over het Occohofje.

Het interview is te lezen op de website van de *Volkskrant*: <https://www.volkskrant.nl/mensen/-de-oude-dag-kan-toch-lol-lig-zijn--b84baa6a/>.

HOFJESGESCHIEDENIS: VOORTGAAND ONDERZOEK IN ALKMAAR EN AMSTERDAM

Het historisch onderzoek naar het eeuwenoude verschijnsel hofje staat nog altijd niet stil, ook als het qua publicaties even wat rustiger lijkt. Tipjes van de sluier worden echter af en toe opgelicht in lezingen her en der in den lande, zoals de lezingen die op 16 oktober 2018 in Heiloo en op 3 november 2018 in Egmond werden gehouden door Jurjen Vis.

De veelzijdige Vis, een groot kenner van de religieuze en sociale geschiedenis, is in hofjeskringen wellicht vooral bekend door zijn magistrale boek over de Alkmaarse hofjes, uitgebracht in 2013, en zijn bijdrage aan het in 2017 gepubliceerde boek over het Amsterdamse Henriëttehofje. Hij won op 1 november 2018 de Die Hagheprijs voor zijn fraaie en breed opgezette boek over de geschiedenis van de Haagse diaconie. Zijn volgende project is een groots opgezette religiegeschiedenis van de regio Noord-Kennemerland, dat in 2022 zal verschijnen en waarin ook een hoofdstuk zal worden gewijd aan hofjes.

In zijn lezingen in Heiloo en Egmond sprak hij over het bijzondere, uit ongeveer 1585 daterende reglement van het Alkmaarse Provenhuis van Paling en Van Foreest. Hofjesreglementen lijken vaak tamelijk rechtdoorzee-documenten, maar dit reglement is anders. Vis heeft in het rijke hofjesarchief uitgebreid onderzoek gedaan naar de totstandkoming. Aan de hand van de omvangrijke correspondentie ontdekte hij dat het reglement is geschreven in het handschrift van rentmeester Jan Jansz Steenhuis († 1588).

Deze Steenhuis was een belangrijke Alkmaarse stadsbestuurder en nam jaren-

lang de zaken waar voor de katholieke regentes van het hofje, die vanwege de oorlogsomstandigheden elders woonde. Nadat de vrede in dit deel van Holland was weer-gekeerd en Alkmaar was overgegaan tot de Reformatie, maakte ook Steenhuis in 1579 de stap naar de hervormde kerk. Een jaar later trad de katholieke rentmeester van het hofje af en volgde Steenhuis hem op. Inmiddels telde het hofje zowel katholieke als protestantse vrouwen.

Steenhuis kreeg als rentmeester de vrije hand van de regentes, en uit het door hem opgestelde, tamelijk oecumenische reglement blijkt dat hij het bestaande handvest voor de bewoonsters aanpaste, de typisch 'katholieke' bepalingen sterk bewerkte en voorzag van extra 'protestantse' bepalingen. De bewoonsters werden bijvoorbeeld nog altijd geacht te bidden voor de stichters (katholiek) maar ook om het evangelie te lezen (protestants). Er wordt duidelijk een poging gedaan zo de scherpe godsdienstige tegenstellingen van die tijd af te zwakken. Op deze wijze hoopte Steenhuis allicht de rust in het hofje te bewaren. Dit reglement is daarmee een uiterst vroege vorm van oecumenische regelgeving na de Reformatie.

Wie nieuwsgierig is naar Vis' bevindingen en niet wil wachten tot 2022, kan op 1 oktober 2019 een volgende lezing voor de Historische Vereniging Alkmaar bijwonen.

Historicus Henk Looijesteijn werkt op het ogenblik aan een boek over de geschiedenis van de Utrechtse stichting Eleëmosynae van Oudmunster, maar doet daarnaast ook regelmatig onderzoek naar Amsterdamse hofjesstichters. Op 19 oktober 2018 gaf hij in Velp voor de Kunstclub een lezing over de geschiedenis van het hofje in Nederland, waarbij bijzondere belangstelling uitging naar de stichter van de Schweer bey der Beckestichting in Dieren. Dat hofje was het werk van de Amsterdamse, door onroerend goed rijk geworden bakker Casper Schweer bey der Becke (1827-1905). Schweer bey der Becke had warme banden met Dieren, waar het hofje werd gesticht voor Dierense en Amsterdamse bejaarde lidmaten van de Nederlands Hervormde Kerk. De stichter ligt op het kerkhof tegenover het hofje begraven.

Op 12 januari 2019 gaf Looijesteijn een lezing in de knusse en sfeervolle regentenkamer van het Amsterdamse Fontainehofje voor een publiek van bewoonsters, buurtgenoten en bestuurders van Amsterdamse

Toegangspoort van het Schweer bey der Beckehof.

hofjes. Onderwerp was stichteres Petronella Calkoen (1680-1753): wat voor een vrouw was zij, en wat kan haar bewogen hebben tot het stichten van een hofje. De belangstelling was dusdanig groot dat de lezing twee keer moest worden gegeven. Uit het onderzoek voor de lezing bleek dat Petronella een gelovige en liefdadige vrouw is geweest. Naar aanleiding van de lezing is ook het archief van het hofje, dat in een hoek van de regentenkamer staat opgeslagen, doorzocht: het archief bleek zeer volledig en bevat ook nog niet eerder geraadpleegde stukken van de stichteres, zodat de verwachting is dat het beeld van Petronella Calkoen nog scherper kan worden gesteld.

Petronella Calkoen.

Jurjen Vis.

Peter in zijn nieuwe tuinbroek en werkschoenen.

VRIJWILLIGERSWERK IN ROTTERDAMS HOFJE

Bij een hofje hoort een tuin, en soms hebben de bewoners zelfs hun eigen deel van de tuin, zoals bij de Kuyl's Fundatie in Rotterdam. Een aantal bewoners begon het tuinieren door de gevorderde leeftijd een beetje zwaar te vallen, en zette twee jaar geleden via de Vrijwilligerswinkel (zie daarvoor: www.vrijwilligerswinkel.nl) de vraag uit voor iemand die hen zou willen helpen. De Vrijwilligerswinkel bemiddelt onder meer in het vinden van vrijwilligerswerk voor mensen met een bijstandsuitkering.

Bij beheerdersechtpaar Cok en Joke Zuidmeer meldde zich Peter. Veel ervaring met tuinieren had hij niet, maar hij wilde graag bijleren. Hij kwam een aantal dagen per week hand- en spandiensten verlenen en zo het werk van de dames verlichten. Al gauw bleek Peter over gouden handen en groene vingers te beschikken en zo begon het aantal vragen te groeien om blad te blazen, de tuin te besproeien, planten te verplaatsen en verdere 'karweitjes' aan hem over te laten.

Twee jaar later wordt hij enorm gewaardeerd, zat hij aan bij het kerstdiner afgelopen jaar en hoort hij gewoon er bij. Kort geleden kwam zijn begeleidster naar het hofje toe om eens te kijken waar ze haar vrijwilliger naar toe had gestuurd. Ze wilde naar de reden komen kijken waardoor zij

Peter zo had zien opbloeien. Ze zei tegen Cok en Joke: 'Het heeft hem zo goed gedaan, dat het gebruik van medicijnen behoorlijk is verminderd en hij een ontspannen indruk maakt. Dat doet ook ons goed'. Peter is dan ook geheel opgenomen in de hofjesgemeenschap. Zoals hij zelf zei: 'Je ziet in je leven niet zo vaak wonderen, maar het wonder dat ik heb meegemaakt is, dat ik hier mag zijn en mag zijn wie ik ben'. Peter is ook kunstenaar en maakt prachtige mozaïeken: heel wat bewoners hebben inmiddels een prachtige schaal met door hem uitgezochte kleuren in huis staan. De bewoners zijn zo blij met hem dat ze onder elkaar geld inzamelden voor een nieuwe tuinbroek en schoenen voor Peter.

Het verhaal van Peter en de Kuyl's Fundatie laat zien hoe enerzijds hulp te krijgen bij het onderhoud van het een en ander, maar ook hoe hofjes zo zelf hulp kunnen bieden. Of zoals Cok en Joke het omschrijven: 'De ene hand wast de andere en onderschrijft zo zeker de reden waarom we in een hofje mogen wonen, waarbij de medemens iets dichterbij woont en je ook heel gauw jezelf kan tegenkomen. In elk geval zijn wij heel dankbaar voor wederzijdse belangen die dit alles onderschrijven: Er zijn voor de ander!'

DORDTSE REGENTEN-KAMER IN VOLLE GLORIE HERSTELD

Het Regenten- of Lenghenhof in Dordrecht, gesticht door koopman Gijsbert de Lengh (1678-1755) heeft een fraaie, uit 1756 daterende, regentenkamer met prachtig goudleerbehang. Er is niet veel van dergelijk goudleerbehang bewaard gebleven, laat staan dat het nog aanwezig is op de plek waar het ooit voor bedoeld was. Na eeuwen was het echter toe aan hoognodig onderhoud: het behang was gaan zakken en scheuren waren opgetreden, en ook de overstroming van 1953 was niet zonder gevolgen gebleven. Na een langdurige restauratie in de jaren 2017-2018 kon op woensdag 23 januari 2019 de regentenkamer in aanwezigheid van een aantal genodigden opnieuw in gebruik worden genomen. Burgemeester Wouter Kolff verrichtte de 'heropening'. Elizabeth van Heiningen, schrijfster van de in 2006 verschenen geschiedenis van het hofje, schreef voor de gelegenheid een 'vlugschrift', *Het geheim van Dordrecht*, waarin de restauratie staat beschreven.

De regenten, waarvan sommigen in een lange traditie van bestuurder van het hof staan, vergaderen nog altijd, vijf keer per jaar, in de kamer die door een regentes wordt ervaren als 'klein en knus en in een prachtige omgeving'. Wie zelf eens wil komen kijken hoe het is geworden kan er terecht op Open Monumentendag.

Het Aahof in Zwolle.

REPORTAGE:

'HOFJE VOOR HOFJE VERSPREIDEN WE ONS DOOR HET LAND': DE KNARRENHOFBEWEGING

We leven in Nederland al enige tijd met de zogeheten vergrijzing en de verwachte gevolgen daarvan. Er wordt daar veel over nagedacht, en één van de gevolgen daarvan is de gegroeide aandacht voor het hofje als woon- en bouwvorm. Het hofje is terug van nooit weg geweest, zoals ook Dorine van Hoogstraten al vaststelde in *Open en besloten*, het deel van de Hofjesreeks dat over het hofje na de Tweede Wereldoorlog gaat. Her en der zijn nieuwe hofjes in aanbouw, zoals het Polderhofje in Anna Paulowna (zie *Hofjeskrant* 39, voorjaar 2017, bladzijden 13-14) waarvan oplevering wordt verwacht in maart 2019. Een zeer opmerkelijk onderdeel van deze trend is de Knarrenhofbeweging, die al sinds 2011 flink aan de weg timmert.

Veel oudere Nederlanders willen kleiner gaan wonen als de kinderen het huis uit zijn, zijn als begin-zestigsters nog altijd actief en gezond, en denken na over de toekomst. Op een dag krijgen ze immers wel met ouderdomsklachten te maken, in een tijd waarin het aantal bejaarden- en verpleegtehuizen sterk afneemt. Veel mensen kunnen niet op mantelzorg rekenen – als ze dat al willen – doordat hun naaste verwanten ergens anders wonen. Tegelijkertijd verlangen ze naar een woonomgeving waar ze leeftijd- en lotgenoten kunnen treffen, en waar ze enige burenhulp kunnen ontvangen en geven. Toenemende eenzaamheid is één van de belangrijkste problemen voor en ang-

ten van ouderen. Uit een onderzoek van de ANBO onder haar leden bleek dat zes op de tien Nederlandse ouderen in de toekomst wel deel zou willen nemen aan de een of andere collectieve woonvorm. Met behoud van privacy en bij voorkeur met gelijkgestemden wil men gemeenschap-

pelijke activiteiten kunnen ondernemen en hulp – nabuurschap – kunnen bieden. Het hofje is dan ook bij ouderen geliefd als mogelijke bouw- en woonvorm.

Om in die behoefte te voorzien is sinds 2011 de Stichting Knarrenhof bezig om moderne hofjes in het leven te roepen, en met succes: op 5 april 2018 vond het openingsfeest van het eerste hofje plaats, de Aahof in de Zwolse wijk Aalanden. Het nieuwe hofje bevat 48 woningen, verspreid over twee hofjes, waarvan 34 koopwoningen zijn en 14 sociale huurwoningen, uitgebaat door woningcorporatie DeltaWonen. Stichting Knarrenhof streeft ernaar, mits de grondprijzen dat mogelijk maken, ten minste een derde van de

Overzicht van het Aahof.

woningen in elk hofje voor sociale huur te bestemmen. De vrije sectorwoningen betalen in het concept mee aan de kwaliteit voor de sociale huur. Het is in de Knarrenhofbeweging de bedoeling dat de sterkste schouders de zwaarste lasten zullen dragen.

Niet overal was dat helaas mogelijk: in het in aanbouw zijnde hofje te Zutphen waren de grondkosten te hoog, maar in Zeewolde, waar ook een hofje komt, zullen weer zeven van de 24 woningen sociale huurwoningen zijn. In de toekomst moet het ook mogelijk worden vrije sectorhuurwoningen en goedkope koopwoningen toe te voegen aan de 'mix': huur- en koopwoningen zijn namelijk niet gescheiden maar staan door elkaar heen.

Elk hofje wordt in samenspraak met de stichting en de toekomstige bewoners ontworpen door architect Eerde Schippers. De huizen zijn zo gebouwd dat je er makkelijk een rolstoel of douchebrancard kunt gebruiken. Er bestaat ook de mogelijkheid zorg in te kopen. Elk hofje heeft een gemeenschappelijke binnentuin en een hobbyruimte – in de Aahof wordt die het Hofhuys genoemd – waar men gezamenlijke activiteiten kan ondernemen en borrels en workshops kan organiseren.

De initiatiefnemers van de stichting waren projectmanager Peter Prak en Liedeke Reitsma, voormalig verpleegkundige, die inmiddels in de Aahof woont, en in het bestuur zitting heeft. De stichting heeft grootse plannen, zoals Peter Prak verklaarde op 19 december 2018: 'Hofje voor hofje verspreiden we ons door het land'. En dat is geen grootspraak: inmiddels zijn er ook vergevorderde plannen voor knarrenhofjes in Zutphen, Zeewolde, Hardenberg, Hasselt, Garmerwolde, Gouda en Oldenzaal. In een groot aantal andere gemeenten, waaronder Alkmaar, Hoorn, Deventer, Beuningen en de Lutte zijn er

vergevorderde gesprekken over de grond en de bouw. In meer dan vijftig gemeenten lopen minder vergevorderde gesprekken. Inmiddels hebben zich al meer dan 11.500 huishoudens in 267 gemeenten laten inschrijven voor een Knarrenhof. De naam is ontleend aan de 'krasse knarren'-typetjes van Koot & Bie.

Stichting Knarrenhof ondersteunt plaatselijke initiatieven om verenigingen van gelijkgestemden te vormen. Die gaan vervolgens op zoek naar een locatie, partners zoeken, woonregels opstellen, afspraken maken met gemeentes, beleggers en corporaties en zo zelf hun hofje tot stand brengen. Op deze wijze hoopt de beweging een antwoord te bieden op ontwikkelingen als de vershraling van het pensioen, de vergrijzing, de toename van de eenpersoonshuishoudens en het risico van vereenzaming op oudere leeftijd.

De stichting timmert hard aan de weg, onder andere door een actieve publiciteitscampagne op Facebook en Twitter, en heeft inmiddels al veel aandacht gekregen van

traditionele media, politici en bestuurders. Bij politieke kopstukken van verschillende partijen vindt de Knarrenhofbeweging veel weerklank. D66-Minister Kajsa Ollongren bezocht de Aahof op 12 december 2018, twee dagen later gevolgd door fractievoorzitter Gert-Jan Segers van de Christenunie. CDA-minister Hugo de Jonge liet op 7 februari 2019 de Tweede Kamer geestdriftig weten dat hij zeker van plan was naar Zwolle te komen. De Jonge heeft de Aahof tot landelijk voorbeeld verheven, en er zijn de afgelopen maanden dan ook al busladingen beleidsmakers – wethouders, corporatiemedewerkers en provincieambtenaren – langs geweest in Zwolle, tot uit België aan toe.

Wie een nieuw hofje wil bouwen, moet wel enig geduld uitoefenen, maar ook dat doet de stichting sneller dan gebruikelijk: gemiddeld duurt het tien jaar tot de bouw van een zogeheten Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (groeps)project voltooid is. Bij het eerste Knarrenhof bedroeg die duur maar vijf jaar, de tweede kan binnen drie jaar gebouwd worden.

De Knarrenhofbeweging past naadloos in de gedachten over de zogeheten participatiesamenleving: van alle kanten wordt de mondigheid en zelfredzaamheid benadrukt van de nieuwe hofjesbouwers. De nieuwe hofjes zijn niet meer het werk van weldadige stichters uit de bovenlaag, maar ontstaan door zelforganisatie van onderaf. Dat is een heel mooie en boeiende ontwikkeling, die in deze krant zeker nog meer aandacht zal krijgen.

Met dank aan Peter Prak en Anneke van Rossum.

Henk Looijesteijn

Nabuurschap: samen tuinieren in de hofhuys.